

A tantárgy neve:	magyarul:	Vegyipari műszerezés, automatizálás						Kódja:	TTKME4605 TTKMG4605	
	angolul:	Industrial instrumentation and automation for Chemical Industry								
A képzés 1. féléve (1. őszi félév)										
Felelős oktatási egység:		DE TTK, Alkalmazott Kémiai Tanszék								
Kötelező előtanulmány neve:								Kódja:		
Típus		Heti óraszámok						Követelmény	Kredit	Oktatás nyelve
		Előadás		Gyakorlat		Labor				
Nappali	X	Heti	2	Heti	2	Heti	0	kollokvium + gyakorlati jegy	2+2	magyar
Levelező		Féléves		Féléves		Féléves				
Tantárgyfelelős oktató		neve:		Dr. Kuki Ákos				beosztása:	egyetemi docens	
A kurzus célja, hogy a hallgatók										
A hallgatók megismerkedjenek a vegyipari üzemek és technológiai berendezések műszerezésével és automatizálásával.										
Tanulás eredmények, kompetenciák: a hallgató										
<i>Tudás:</i>										
Megtanulják az ipari műszerezés alapjait. Hol és miért mérünk az ipari berendezésekben. Komplet berendezések és technológiák automatizálásának megértése.										
<i>Képesség:</i>										
Képessé válik a hallgató egy vegyipari berendezés vagy technológia műszerezésének megértésére, kezelésére, egyszerűbb esetek megtervezésére, valamint az ipari műszerek kiválasztására.										
<i>Attitűd:</i>										
Megérti és alkalmazni tudja az ipari műszerezés és automatizálás lényegét és ezzel képessé válik a modern ipari termelést értelmezni, a technológiai berendezéseket üzemeltetni és a technológiát tovább fejleszteni.										
<i>Autonómia és felelősség:</i>										
Képessé válik az üzemen az automatizálással is rendelkező berendezések üzemvitelének felügyeletére, a műszerek gondozására, a műszerekkel és a szabályozó rendszerrel szemben támasztott követelmények megfogalmazására, a technológia automatizálásának kialakítására, fejlesztésére.										
A kurzus tartalma, témakörei										
Ismeretek a fizikai mennyiségekről. A mérés fogalma. A technológiai berendezések szabadsági fokának fogalma. A műszerezési folyamatokra és műszerlista elkészítésének ismeretei és gyakorlata. A műszerek csoportosítása. felépítése. Input-output konfigurációk. A zaj. Műszerek statikus és dinamikus tulajdonságai, a metrológia. A főbb állapotjellemzők mérésének, valamint az anyagbemérésnek az ipari módszerei.										
Tervezett tanulási tevékenységek, tanítási módszerek										
Részvétel az órákon. Egy beadandó feladat elkészítése és annak az oktató által történő elfogadása (ez aláírási feltétel is egyben).										
A beadandó feladat: Esettanulmány készítése egy konkrét ipari technológiára.										
Részei: P&I diagram (AutoCad-ben megrajzolva), mérőhely lista és a mért adatok jegyzéke, a rendszer szabadsági fokának meghatározása, a munkapont/munkavonal értelmezése a rendszerben, a mérésekhez a műszerek megadása, a műszerlista elkészítése a főbb adatok megadásával, a műszerek jellemzése a tanultak alapján. Csatolni kell az alkalmazásra javasolt műszerek prospektusait, ismertetését/leírását, továbbá a technológiai leírást, valamint a technológia szabályozásának leírását (az egyes szabályozási körök/rendszerek megadásával).										
Értékelés										
A kurzus végén kollokvium, aminek végső eredményébe a beadandó feladat teljesítésének színvonala is beszámít. alapján (100%).										
Kötelező olvasmány:										
1. Benedek, P., László, A.: A vegyész mérnöki tudomány alapjai. Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1964										
2. Nagy, I.: Vegyipari műszerezés. Műszaki könyvkiadó, Budapest, 1980										
3. Douglas O. J. deSá: Applied Technology and Instrumentation for Process Control. Taylor & Francis, New York and London, 2005										
4. Smith, C. L.: Basic Process Measurements., John Wiley & Sons, Inc., 2009										
Ajánlott szakirodalom:										

1. Baker, R. C.: Flow Measurement Handbook. Industrial Designs, Operating Principles, Performance, and Applications., Cambridge University Press, 2000
2. Lipták, B.: Instrument engineers' handbook. I-III. CRC Press. 2003
3. DeLancey, G.: Principles of Chemical Engineering Practice. John Wiley & Sons, Hoboken, New Jersey (USA), 2013

Heti bontott tematika

1.	<p>Bevezetés. Az ipari műszerezés és automatizálás célja, kialakulása. A Folyamatirányítás I. és II. tárgyban tanultak rövid áttekintése, átisméltése. A vegyipari berendezések dinamikai viselkedése. A szabályozás és a vezérlés felépítése, jellemzői, működése.</p> <hr/> <p>TE: A hallgató feleleveníti az eddig tanultakat, hogy könnyebben megértse a tárgy ezekre épülő részeit.</p>
2. hét	<p>A fizikai mennyiségek, mint technológiai változók. A fizikai tulajdonságok hagyománymodellje. A fizikai mennyiség definíciója. A fizikai mennyiségek típusai. A fizikai mennyiségek számszaki jellemzése. A fizikai mennyiségek közötti kapcsolat. A csoport definíciója. A csoportelmélet axiómái. Az Abel-féle csoport értelmezése. A szabad Abel-féle csoport értelmezése. Az SI rendszer ismertetése. A dimenzió definíciója.</p> <hr/> <p>TE: A hallgató megérti, hogy a fizikai mennyiségek egy rendszert, matematikailag egy Abel féle csoportot képeznek. Megtanulják a fizikai mennyiségek típusait, hogy mit is mérünk valójában.</p>
3. hét	<p>A mérés definíciója. A mérhetőség feltételei. A Carnap kritériumok. A mérés célja, a mérések alkalmazási területei. A homogén fázis állapotának megadása a TD-ban és a vegyész-mérnöki gyakorlatban. A Gibbs-féle fázistörvény. A szabadsági fok fogalma.</p> <hr/> <p>TE: A hallgató megismeri a mérés fogalmát, célját, az anyagi rendszer állapotának jellemzését, megadását.</p>
4.	<p>A vegyipari műveleti egység (ME) szabadsági fokának a fogalma. Az egyszerű ME (berendezés) fogalma, szabadsági foka és szabályozhatóságának feltétele. Az összetett ME fogalma, szabadsági foka és szabályozhatóságának feltétele. Összefüggést az egyszerű és az összetett vegyipari ME szabadsági fokai között. A műveleti egységet leíró geometriai adatok szerepe. Az irányítástechnikai szabadsági fokok meghatározása kétféle módszerrel a MIMO rendszereknél.</p> <hr/> <p>TE: A hallgató megismeri a vegyipari berendezés szabadsági fokának fogalmát és meghatározását. Mit is kell majd mérni, illetve szabályozni.</p>
5.	<p>A műszerezés és a folyamatirányítás ábrázolási módjai. A blokk diagram, a szerkezeti ábra és a műszerezési folyamatábra (a P&I séma) ismertetése. A P&I sémán alkalmazott rajzjelek és betűk ismertetése, jelentéseik. Egy egybetáplálású, kéttermékes, kétkomponensű (két kulskomponensű) zeotróp elegyet elválasztó rektifikáló oszlopnak a teljes műszerezettségének, valamint szabályozásának bemutatása egy műszerezési folyamatábrán.</p> <hr/> <p>TE: A P&I rajzok alapjai. Egy konkrét rajz megismerése és az automatizálás megértése.</p>
6.	<p>Az egyszerű műszer modell. A mérési alkalmazások típusai. A műszer funkcionális elemei, felépítése. A funkcionális elemek értelmezése egy nyomásos (Bourdon-csőves) hőmérőn.</p> <hr/> <p>TE: A műszerek elvi felépítésének megismerése.</p>
7. hét	<p>A műszerek csoportosítása. A közvetlen és közvetett mérés fogalma. Az aktív és a passzív műszer fogalma. Analóg és digitális műszerek. Kontakt és nem-kontakt műszerek. Kitéréses műszerek, kiegyenlítéses vagy nullázó műszerek. A Wheastone-híd értelmezése.</p> <hr/> <p>TE: A műszerek típusainak megismerése.</p>
8. hét	<p>A műszerek input-output konfigurációja. Az inputok típusai és bemutatásuk U-csőves manométeren, nyúlásmérő bélyegen. A jelek szűrésének módszerei példával illusztrálva.</p> <hr/> <p>TE: A műszereket érő jelek megismerése. A nemkívánatos zavarások elleni védekezés.</p>
9. hét	<p>A mérőműszerek statikus tulajdonságai. A jelzési, a mérési és a működtetési tartomány, az érzékenység és az érzékenységi küszöb, a linearitás. A mérés hibája. A leolvasás hibái. A mérési módszer statikus hibái és jellemzésük. A hibaterjedés. A műszer pontosságának a definíciója, a műszerre megadott mérési hiba értelmezése, a pontossági osztályok és az osztálypontosság. A mérőműszer mérési tartományának megválasztása. A relatív hiba fogalma. Egyéb statikus műszerjellemzők. Az osztásérték, a felbontóképesség, a drift.</p>

	TE: A mérőműszerek statikus tulajdonságainak megismerése.
10.	A metrológia. A valódi érték, a helyes érték, a mért érték, a várható érték, a valódi hiba és összetevői, az abszolút hiba, a véletlen és a rendszeres hiba oka, értéke, javítása, figyelembe vétele, becslése. A kalibrálás és a hitelesítés. A műszertípus kiválasztása. TE: Mi is az a metrológia. A műszertípus kiválasztásának szempontjai.
11. hét	A zaj. Definíciója. Miből származik? A jel-idő függvények csoportosítása. A mért jel jellegének a megállapítása. A sztochasztikus folyamatok matematikai elemzése. A párhuzamos mérési eredmények alapján való vizsgálat öt feltétele. Az additív és a multiplikatív zaj értelmezése. Mit értünk a statisztikai momentumok alatt? Hogyan kezelhetjük a folyamatot, ha ergodikus vagy, ha nem ergodikus. TE: A zaj fogalma és jellemzőinek megismerése.
12. hét	A hőmérséklet mérése. A mérési elvek. Üveghőmérők, nyomásos hőmérők, bimetall hőmérők, ellenállás hőmérők, hőelemek. A hőmérők beépítése. Az optikai hőmérők. Néhány különleges hőmérsékleti módszer ismertetése. TE: Az ipari hőmérséklet mérés módszereinek megismerése.
13. hét	Nyomás-és nyomáskülönbség mérés. A mérési elvek. A statikus és a hatónyomás értelmezése. Piezo-ellenállásos nyomásérzékelők, piezo-elektromos nyomásérzékelők, a feszmérők típusai, beépítésük és üzembevételük, a dugattyús nyomásmérő, az U-csöves mérők és fejlesztéseik, a Barton-cella, a billenő gyűrűs nyomáskülönbség-mérő, a harangos nyomáskülönbség-mérő. Vákuum mérés. A feszmérők, a hővezetésen alapuló vákuummérő, az ionizációs vákuummérő. TE: Az ipari nyomásmérés módszereinek megismerése.
14. hét	Térfogatáram mérése. Anyagmennyiségek bemérése. TE: Térfogatáram mérésének ipari módszerei. Anyagmennyiségek bemérésének ipari módszerei.